

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

VIP-verkoston vakiinnuttamiskauden sekä opetus- ja kulttuuriministeriön terveiset

VIPU-verkosto 2.0

Helmikuu 2023

Merja Mannerkoski, erityisasiantuntija

Vaativaa tukea, monialaista yhteistyötä

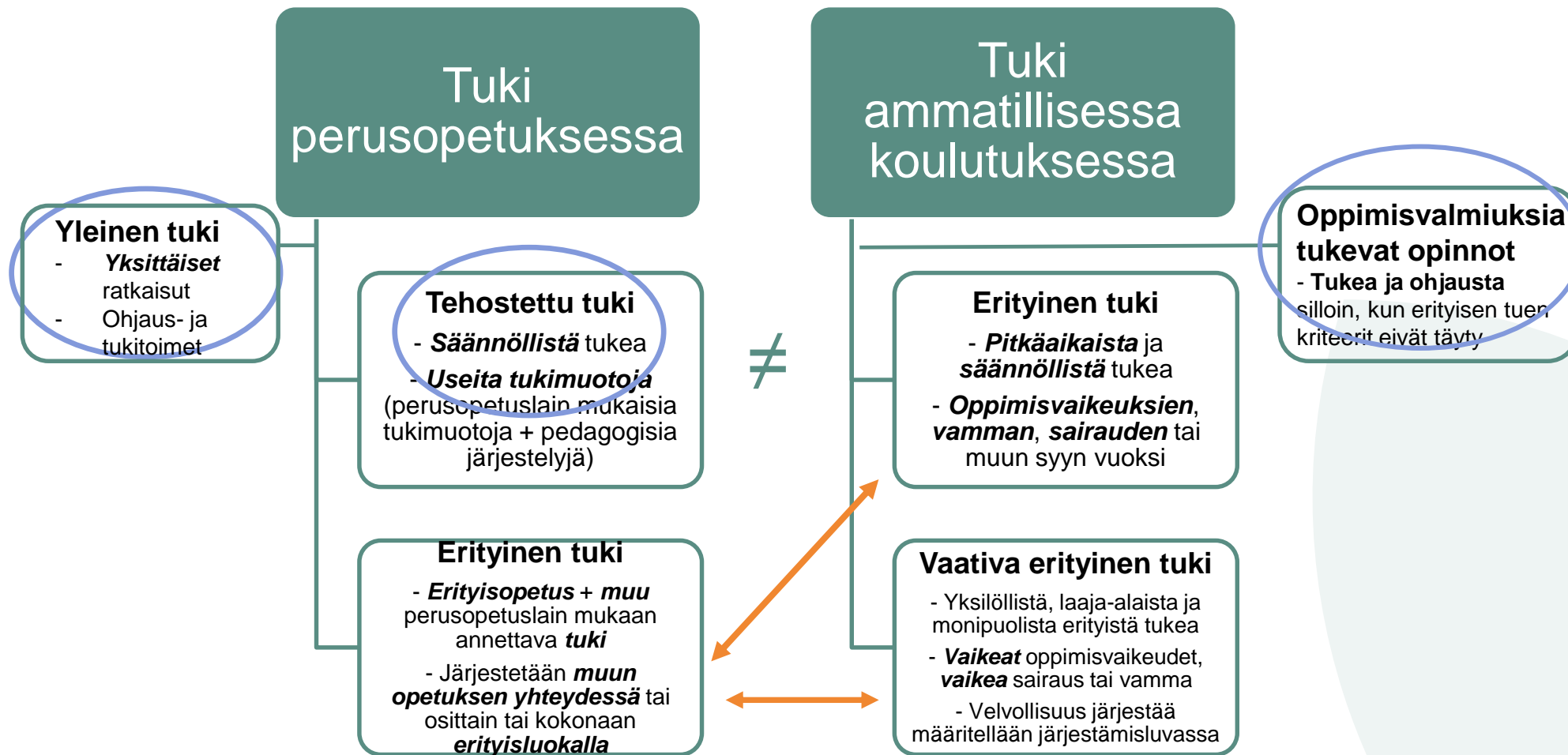
Vaativa erityinen tuki ja vaativan erityisen tuen VIP-verkosto

- Vaativa erityinen tuki?
- Vaativaa ja moniammatillista erityistä tukea oppimiseensa ja kuntoutumiseensa tarvitsevat lapset ja nuoret, joilla on **vakavia psyykkisiä pulmia, moni- tai vaikeavammaisuutta, kehitysvammaisuutta** tai **autismin kirjoa**. Lisäksi ryhmään saattaa kuulua oppilaita, joilla on **perusopetuslain 18 §** mukaisia **erityisiä opetusjärjestelyjä**.
- Nämä oppilaat tarvitsevat oppimisensa ja koulunkäyntinsä tueksi usein **pitkäkestoista, intensiivistä ja moniammatillisesti toteutettua** vaativaa erityistä tukea.
- Vaativan erityisen tuen VIP-verkosto 2018-2022

Vaativasta erityisestä tuesta vaativaan monialaiseen tukeen

- *Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) 65§, jossa vaativalla erityisellä tuella viitataan opiskelijoihin, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia tai vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi opiskelija tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista laissa tarkoitettu erityistä tukea.*
- Perusopetuslaista käsitettä ei löydy – ei lakiin pohjautuva osa oppimisen ja koulunkäynnin tuen tasoja.
- Tutkimusperustainen vaativaan erityiseen tukeen liittyvän osaamisen vahvistaminen opettajankoulutuksessa ja täydennyskoulutuksessa (TUVET) 2018-2021
- *Kohti inklusiivista varhaiskasvatusta sekä esi- ja perusopetusta : Oikeus oppia – Oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa valmistelevalle työryhmän loppuraportti ⇒ **Vaativa monialainen tuki***

Tehostettu ja erityinen tuki / erityinen tuki ja vaativa erityinen tuki

VIP-verkosto 2021-2022

VIP-verkoston vakiinnuttaminen 2021-2022

- Tavoitteena hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmassa
- Yhtenä painopistealueena Oikeus oppia – kehittämisohjelman (2020-2022) tuen työryhmän hallitusohjelman mukaisista painopistealueista.
- VIP-verkoston toiminnassa kehitettyjen toimien, yhteistyöverkostojen ja palvelumallien vakiinnuttaminen on linjassa myös kansainvälisten inklusiota koskevien sopimusten sekä eurooppalaisen kehittämistyön ja muutoksen kanssa.

- Vakiinnuttamiskauden **tavoitteet:**

- Vakiinnuttaa kehittämistyö tuloksineen pysyviksi käytänteiksi alueille ja kuntiin sekä ennaltaehkäisevän toiminnan että tuen palvelujen osalta
- Konsultatiivisen työn kehittäminen
- Täydennyskoulutusverkoston luominen
- Vaatu-toimijoiden yhteistyö

⇒ **Näitä tavoitteita saavutettiin useilta osiltaan**

- opetuksen järjestäjiä ja opiskeluhoollon henkilöstöä edustavien **VIPU-yhdyshenkilöiden yhteistyötä kehittämällä** (jatkuu vuonna 2023 Valterin organisoimana)
- **vaativan konsultaation pilotoinnilla** (jatkuu 31.5.2023 saakka <https://vip-verkosto.fi/vaativa-konsultaatio/>)

Monialaisen yhteistyön kehittäminen VIP-verkostossa

- Yhteistyö monialaisesti OKM, STM, OPH, THL
- Mukana OT-keskustoiminnan kehittämisessä
- Opiskeluhoolto konkreettinen sisote-yhteistyön muoto myös jatkossa

Vakiinnuttamiskauden julkaisuja, raportteja ja oppaita

- **VIP-VERKOSTO 2021-2022. Verkoston vakiinnuttamiskauden loppuraportti.** Raportit ja selvitykset 2022 : 8. (<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/vip-verkosto-2021-2022>)
- **Koulunkäynti ja oppimisen tuki Suomessa –oppaat** (<https://vip-verkosto.fi/koulunkaynti-ja-oppimisen-tuki-suomessa-oppaat/>)
- **Tukea arkeen!** Keinoja lasten ja nuorten emotionaalisten, sosiaalisten ja käyttäytymisen taitojen tukemiseksi. (<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/tukea-arkeen>)
- *Päivitetyt oppaat toiminta-alueittain järjestettävään opetukseen sekä pidennettyyn oppivelvollisuuteen* (<https://vip-verkosto.fi/materiaalit/toiminta-alueittain-jarjestettava-opetus-muuta-materiaalia/>;
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Opin_%20ja_osaan.%20Toiminta_alueittain_jarjestettava_opetus_perusopetuksessa.pdf;
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Kaikki_oppii_Pidennetty_oppivelvollisuus_ja_oppimisen_mahdollisuudet.pdf)
- **TULLOSSA VIELÄ:** Sähköinen tietopaketti sijaishuollossa olevan tai huostaan otetun lapsen koulupolun tukemisesta (maaliskuu 2023)

Ajankohtaista opetus- ja kulttuuriministeriössä

2022-2023

Hallituskauden toimenpiteitä: oppimisen ja kehityksen tuki

- Oppimisen ja kehityksen tuki vahvistui kuluvalle hallituskaudella Oikeus oppia -ohjelmassa
 - Tuen työryhmän loppuraportissa (11/2022) on kuvattu tuen nykytilannetta ja muutostarpeita sekä esitetty kehittämissuhteita
- Tuen kokonaisuuden osalta kehittämissuhteet toimivat tietopohjana:
 - seuraavan hallitusohjelman valmistelussa
 - poliittisille päättäjille kuntasektorilla
 - yksityiselle sektorille
 - lapsen ja nuoren tukea toteuttaville ammattilaisille

Oikeus oppia –tuen työryhmän loppuraportin sisältö

Luku 1 Työryhmän toiminta

Luku 2 Lapsen tuen sekä oppimisen ja koulunkäynnin tuen nykytilanne

Luku 3 Inklusio arvona ja periaatteena tuen toteuttamisessa

- Inklusio-käsitteen taustaa ja määrittelyä, juridinen perusta, johtaminen

Luku 4 Kehittämisehdotukset

- 12 teemaa, yhteensä 66 kehittämisehdotusta

Luku 5 Koonti kehittämisehdotuksista (myös ru, eng)

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164421>

Oikeus oppia –työryhmän kehittämissuhteita inkluusioon liittyen

- Selkiytetään inklusion käsitettä ja toimeenpanoa
 - Selvitetään, miten nykyisen lainsäädännön mukainen inklusiivinen varhaiskasvatus ja opetus toteutuu kunnissa, varhaiskasvatuksessa ja kouluissa
 - Inklusiivisten käytäntöjen vahvistamiseksi laaditaan ja toimeenpannaan varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen kansallinen toimeenpanosuunnitelma, jossa määritellään inklusio ja inklusiiviset toimintatavat tukea järjestettäessä
 - Tuetaan varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestäjien toimeenpanemaan lapsen ja oppilaan tarvitseman tuen inklusiivista järjestämistä paikallisella tasolla
- Vahvistetaan inklusiivisuutta esi- ja perusopetuksen lainsäädännössä
- Vahvistetaan tuen ja inklusion johtamista varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa

Oikeus oppia –työryhmän kehittämissuhteita vaativan monialaisen tuen toteuttamiseen

- Vahvistetaan monialaisen yhteistyön tavoitteita, suunnitelmallisuutta, systemaattisuutta ja arviointia
- Täsmennetään toiminta-alueittain järjestettävää opetusta koskevat periaatteet
- Vahvistetaan sijoitettujen lasten ja nuorten oikeutta esi- ja perusopetukseen sekä tukeen
- Edistetään sairaalapotilaiden konsultatiivista palvelua
- Selvitetään vaativan konsultaation laajentamisen mahdollisuuksia
- Selvitetään sairaalassa järjestettävää varhaiskasvatusta ja sen säätämistä lailla

Hallituskauden toimenpiteitä: opiskeluhoolto 1/2

- **Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki** (1287/2013) muutettiin siten, että **muutokset** tulivat voimaan **1.1.2023**. Muutokset liittyvät lähinnä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen sekä sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisvastuun siirtymiseen kunnilta hyvinvointialueille.
 - opetustoimen ja **hyvinvointialueen** monialainen, suunnitelmallinen yhteistyö (3 §)
 - Koulu- tai oppilaitoskohtaisen opiskeluhooltosuunnitelman sijaan **koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma** – sisältää myös oppilaitoskohtaiset tiedot (13 §)
 - Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisestä vastaa **hyvinvointialue**
 - **Alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma**, joka perustuu alueella sijaitsevien koulutuksen järjestäjien opiskeluhooltosuunnitelmiin. (13 a §)
 - **Alueellinen opiskeluhoollon yhteistyöryhmä**, jonka muodostaa hyvinvointialue yhdessä alueensa kuntien kanssa (14 a §)
 - **Tietojen kirjaaminen yksilökohtaisessa opiskeluhoollissa** (20 §) ja **yksilökohtaisen opiskeluhoollon rekisterit** (21 §): terveydenhuollon ammattihenkilöt potilasasiakirjoihin, kuraattorit sosiaalihuollon asiakasasiakirjoihin, monialaisen asiantuntijaryhmän työskentelyyn liittyvät tiedot opiskeluhooltokertomukseen. Monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhoollon rekisterin (opiskeluhooltorekisteri) rekisterinpitäjä on koulutuksen järjestäjä.

Hallituskauden toimenpiteitä: opiskeluhoolto 2/2

- Taustaa tietojen siirtämisestä koulutuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen välillä:
 - Henkilötietoja, yhteystietoja, poissaolotietoja ja oppilaan tuen tietoja ja asiakirjoja ylläpidetään valtaosin (ei kaikkia) Primus-tietovarannossa, johon katselunäkymä on toteutettu Wilma-käyttöliittymällä/palvelulla
 - **Myös salassa pidettävää tietoa, jota ammattihenkilö ei työnsä suorittamiseksi tarvitse** tallennettuna Primus –tietovarannossa. **Rekisterinpitäjänä opetuksen järjestäjän** pitäisi pystyä osoittamaan ne tiedot, joihin pääsyä tulisi rajata.
 - **Rajattujen käyttöoikeuksien** rakentaminen riippuu siitä, miten kukin rekisterinpitäjä (opetuksen järjestäjä) on tiedonhallintansa järjestänyt
 - Tiedonhallintalain (laki julkisesta tiedonhallinnasta 906/2019) mukaan **tiedonhallintayksikön** (~kunta/opetuksen järjestäjä) **vastuulla tunnistaa, mitkä muutokset ovat olennaisia ja edellyttävät muutosvaikutusten arviointia.**
- OKM on käynnistänyt **opiskeluhoollon arkkitehtuurityön** (kevät 2023):
 - yhteistyössä STM:n, OPH:n ja THL:n kanssa
 - Tavoitteena tunnistaa opiskeluhoollon keskeiset toimijat, vuorovaikutussuhteet, toimijoiden tietotarpeet, tietosisältöjen ylläpitäminen, tiedon käsittelyperusteet ja mahdolliset lainsäädäntötarpeet, mahdollisesti puuttuvat tai puutteelliset tietosisällöt ja tietojärjestelmien kehittämistarpeet
- Lisää tietoa esim.:
 - <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/opiskeluhoolto-kokevat-opetussuunnitelmien-perusteet-ja-ammattillisen>
 - <https://www.oph.fi/fi/usein-kysyttya/opiskelijan-tietojen-luovutus-koulutuksesta-hyvinvointialueille-112023-alkaen>
 - <https://okm.fi/tapahtumat/2023-01-23/opiskeluhoolto>

Lisätietoja ja hyödyllistä luettavaa:

- Inklusion oikeudellinen ja kasvatustieteellinen perusta Suomessa. (2022). Poikola, M., Hakalehto, S., & Kärnä, E. *Oikeus 2/2022*, s. 191–224. <https://www.edilex.fi>
- *Kohti inklusiivista varhaiskasvatusta sekä esi- ja perusopetusta : Oikeus oppia – Oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa valmistelevan työryhmän loppuraportti*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022 : 44. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-813-7>
- *Koulunkäynti ja oppimisen tuki Suomessa –oppaat*. (2022). <https://vip-verkosto.fi/koulunkaynti-ja-oppimisen-tuki-suomessa-oppaat/>
- *Laki julkisesta tiedonhallinnasta 906/2019*. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190906>
- *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013*. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131287>
- Oppimisen tuen sääntely esi- ja perusopetuksessa – yhdenvertaisuutta, mutta mitä, miten ja kenelle? Pölönen, K. *Oikeus 2/2022*, s. 225-254. <https://www.edilex.fi>
- Tiedonhallintalautakunnan suosituksia. [Tiedonhallintalautakunta - Valtiovarainministeriö \(vm.fi\)](https://www.vuorokausi.fi/tiedonhallintalautakunta-Valtiovarainministerio-vm-fi)
- *Tukea arkeen! Keinoja lasten ja nuorten emotionaalisten, sosiaalisten ja käyttäytymisen taitojen tukemiseksi. Oppaat ja käsikirjat 2022:4*. (2022). Karjalainen, P., Pihlaja, P., Koskenalho, N., Palosaari, O., & Kouvonen, P. Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/tukea-arkeen> (Ilmestynyt ainoastaan verkkojulkaisuna.)
- *VIP-VERKOSTO 2021-2022. Verkoston vakiinnuttamiskauden loppuraportti. Raportit ja selvitykset 2022:8*. Opetushallitus. (<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/vip-verkosto-2021-2022>)
- Äikäs, A., & Pesonen, H. Vaativa erityinen tuki perusopetuksessa: käsitteen tarkastelua design –tutkimuksen avulla. *Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erityislehti NMI-Bulletin 2/2022*, s. 67-85. (Verkossa vain tilaajille.)

Kiitos!